

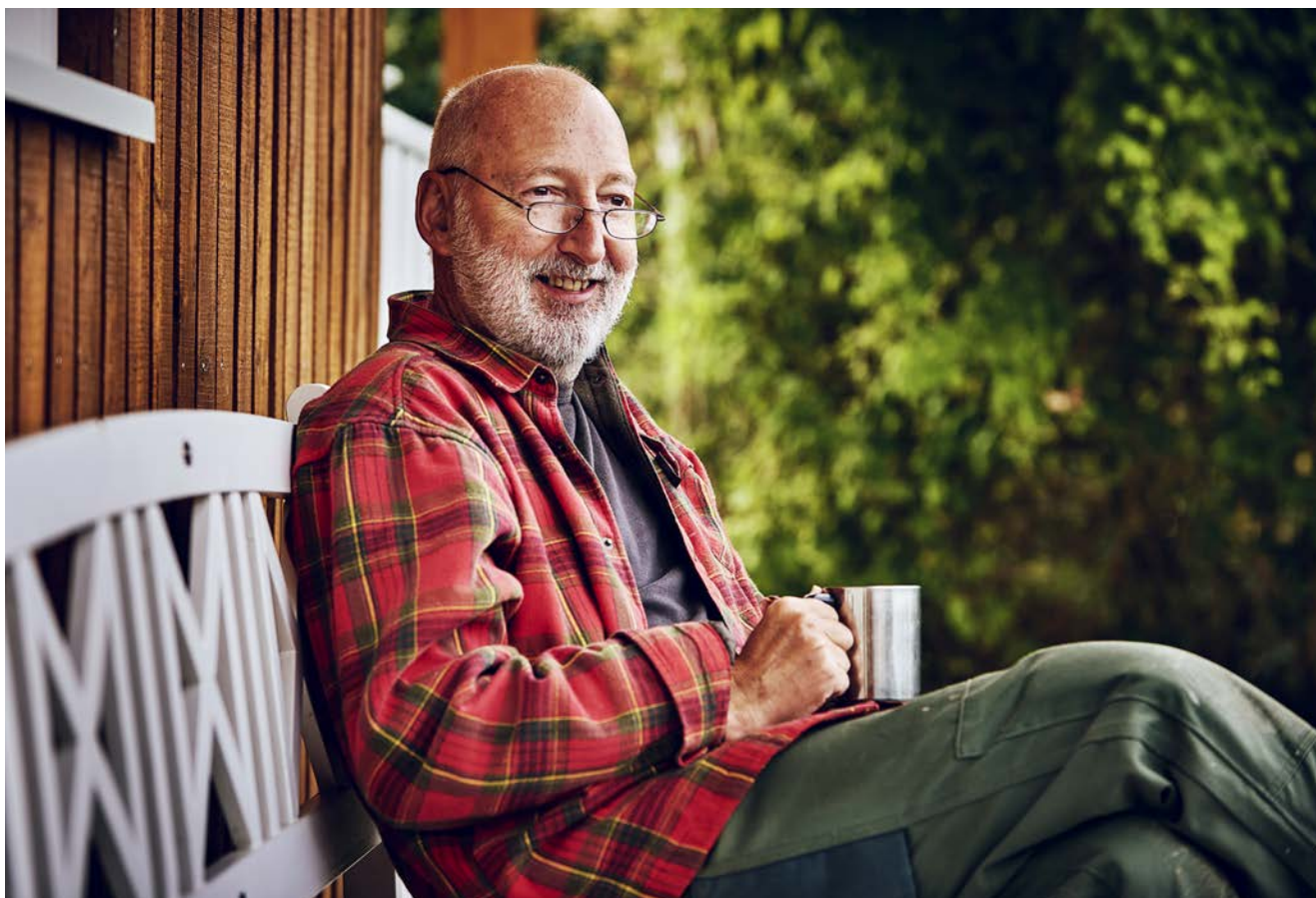
SPARADE SLANTAR BÖR INTE HINDRA MÖJLIGHET TILL
BOSTADSTILLÄGG

Sammanfattning

- För pensionärer med låga inkomster påverkas bostadstillägget kraftigt av att äga ett mindre fritidshus eller ha en ekonomisk buffert efter ett långt arbetsliv. En kvinnlig snittpensionär som arbetat 40 år och äger ett fritidshus har inte rätt till bostadstillägg och får då en disponibel inkomst som är lägre än en garantipensionär (med fullt bostadstillägg).
- Fribeloppet för förmögenhet vid beräkning av bostadstillägg har inte förändrats sedan år 2003. Under samma period har förmögenhetsvärden som priser på fritidshus fördubblats. De låga ersättningsnivåerna i pensionssystemet gör också att en ekonomisk buffert är nödvändig.
- Kritiken för godtycklighet och bristande rättvisa som bidrog till förmögenhetsskattens avskaffande kan också riktas mot förmögenhetsprövningen vid beräkning av bostadstillägg.
- Förmögenhetsprövningen i bostadstillägget bör slopas, ett första steg bör vara att åtminstone höja fribeloppet kraftigt. En förändring av förmögenhetsprövningen skulle gynna pensionärer med låg inkomst och med en mindre förmögenhet, som ett enklare fritidshus.

”En förändring av förmögenhetsprövningen skulle gynna pensionärer med låg inkomst och med en mindre förmögenhet, som ett enklare fritidshus.”

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) och förmögenhet

Även om förmögenhetsskatten togs bort 2007 så ingår förmögenhet fortfarande vid beräkning av bostadstillägg och en del andra förmåner (*Lag 2009:1053*). Den kritik för godtycklighet och bristande rättvisa som bidrog till förmögenhetsskattens avskaffande kan även riktas mot förmögenhetsprövningen vid beräkning av BTP. Vissa tillgångar är lätta att kontrollera och inkludera i förmögenheten, som banksparande, aktier, fonder och fritidshus medan andra tillgångar, som konst och antikviteter, är svåra att kontrollera och värdera. De kan därmed lätt hamna utanför förmögenheten. I en rapport från *ESO (2010:8)* var därför slutsatsen att mycket talar för att inte pröva rätten till bostadstillägg mot förmögenhet.

Det nuvarande avdraget för förmögenhet i bostadstillägget infördes 2003 (*Lag 2001:761*). För ensamstående ska 15 procent av förmögenheten som överstiger 100 000 kronor tas upp som inkomst och för sammanboende är gränsen för förmögenhet 200 000 kronor. I beräkningen av förmögenhet undantas värdet på ens permanenta bostad och 25 000 kronor dras av för kontanta medel. Gränsen

för förmögenheten i BTP har varit oförändrad sedan 2003. Förutom förmögenhet ingår även avkastning på kapital i den beräknade inkomst som ligger till grund för BTP.

Finansiella tillgångar bland seniorer

Den förmögenhetsstatistik som finns att tillgå, för perioden 2004–2007, visar att det då var mycket vanligt att personer 65 år och äldre hade finansiella tillgångar. Medelvärdet för dem med tillgångar var cirka 550 000 kronor år 2007. Förmögenheterna är dock ojämnt fördelade och medelvärden har därför begränsat informationsvärde. För en garanti-pensionär som 2017 har en förmögenhet lika med den genomsnittliga finansiella förmögenheten 2007 på 550 000 kronor, reduceras BTP med cirka 3 000 kronor per månad – då återstår endast 40 procent av det maximala BTP-beloppet. En finansiell förmögenhet på en halv miljon kronor kan tyckas betydande men med tanke på den berättigade oro som finns hos många över den låga ersättningsnivån i pensionssystemet så är en ekonomisk buffert av den här storleken nödvändig. Efter ett långt arbetsliv, vilket krävs i det nya pensionssystemet, får det anses rimligt att ha skaffat sig en ekonomisk buffert eller ett fritidshus.

Tabell 1. Finansiell förmögenhet 2004–2007, 65–74 år och 75– år

Källa: Statistiska centralbyrån.

År	Antal personer		Antal personer som har finansiella tillgångar		Medelvärde för personer som har finansiella tillgångar, kronor	
	65–74 år	75– år	65–74 år	75– år	65–74 år	75– år
2004	757 441	796 894	577 655	588 769	443 000	480 000
2005	766 276	799 101	582 402	588 039	513 000	551 000
2006	781 348	800 089	673 563	722 985	538 000	536 000
2007	808 320	800 093	706 172	729 570	557 000	547 000

”Ungefär 600 000 personer som är 65 år och äldre äger fritidshus och de riskerar att inte alls få BTP eller få reducerat BTP.”

Enligt *Riksrevisionens rapport (RiR 2013:7)* om pensionärer som mottog bostadstillägg under 2011, så saknade cirka 47 procent tillgångar som beaktas i förmögenhetsprövningen och runt 37 procent hade en förmögenhet som inte översteg gränsen på 100 000 kronor. Endast omkring 15 procent hade en förmögenhet över 100 000 kronor. För de med BTP är det således endast en mindre del som berörs av förmögenhetsprövningen. Det är emellertid bara en liten del av pensionärerna (cirka 14 procent eller 290 000 personer) som har bostadstillägg. Hur många av Sveriges cirka 1,8 miljoner pensionärer som inte har rätt till BTP på grund av förmögenhetsgränsen är svårt att bedöma.

Reala tillgångar – fritidshus

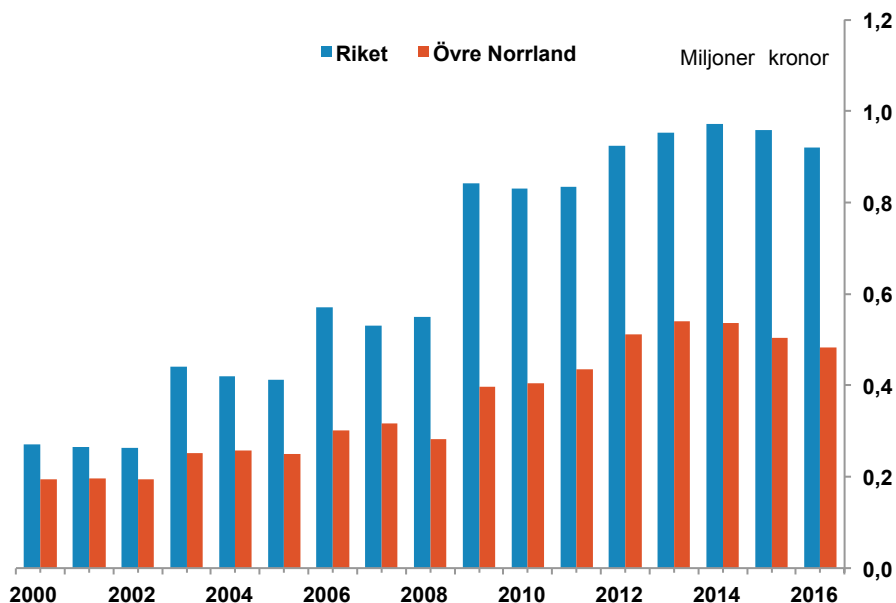
En grupp av pensionärer med begränsad möjlighet att få BTP är de som har fritidshus. Vid beräkning av förmögenhet undantas den permanenta bostaden medan en fritidsbostad värderas till taxeringsvärdet och räknas in i förmögenheten. I Statistiska centralbyråns *Undersökningarna av levnadsförhållanden*

Fritid 2014–2015, var det 34 procent i åldern 65–79 år och 16 procent i åldern 80 år och äldre om hade tillgång till fritidshus genom eget ägande. SCB-undersökningen visar att ungefär 600 000 personer som är 65 år och äldre äger fritidshus och de riskerar, på grund av att taxeringsvärdet för fritidshuset räknas in i förmögenheten, att inte alls få BTP eller få reducerat BTP.

Priserna på fritidshus har, liksom priserna på villor och bostadsrätter, ökat kraftigt de senaste 10–15 åren. År 2003, när förmögenhetsgränsen i BTP sattes till 100 000 kronor, var det genomsnittliga priset på ett fritidshus i riket 792 000 kronor och taxeringsvärdet var 441 000 kronor. År 2016 hade genomsnittspriset för fritidshus i riket stigit till 1 673 000 kronor och taxeringsvärdet hade ökat till 920 000 kronor. Även i Övre Norrland (Västerbottens och Norrbottens län), regionen med lägst snittpris och taxeringsvärden, har snittpriset för ett fritidshus under åren 2003–2016 ökat kraftigt från 424 000 till 951 000 kronor och taxeringsvärdet har höjts från 251 000 till 482 000 kronor.

Diagram 1. Taxeringsvärde för fritidshus i riket och Övre Norrland, medelvärde miljoner kronor

Källa: Statistiska centralbyrån

På länsnivå är priserna på fritidshus i många fall så höga att en garantipensionär som har ett fritidshus med genomsnittligt pris i respektive län inte får något BTP alls. Det är fallet i följande sju län: Stockholm, Uppsala, Södermanland, Gotland, Skåne, Halland och Västra Götaland. I ytterligare fem län (Östergötland, Kalmar, Blekinge, Dalarna och Jämtland) blir det mindre än 10 procent kvar av maximala BTP när det genomsnittliga fritidshusets taxeringsvärde räknats in i garantipensionärens förmögenhet. För pensionärer med inkomster något högre än garantipensionären återstår ännu mindre eller inget alls av BTP efter avdrag för fritidshus.

För en garantipensionär som år 2003 hade ett fritidshus i Övre Norrland med ett genomsnittligt taxeringsvärde, så minskade BTP med 1 900 kronor per månad och då återstod 54 procent av maximala BTP. Om garantipensionären hade kvar fritidshuset med det genomsnittliga taxeringsvärdet 2016, så reducerades BTP med 3 400 kronor per månad och det återstod 34 procent av maximala BTP. Att förmögenhetsgränsen på 100 000 kronor hållits oförändrad sedan 2003 medför således att en allt större del av BTP försvinner för pensionärer med fritidshus.

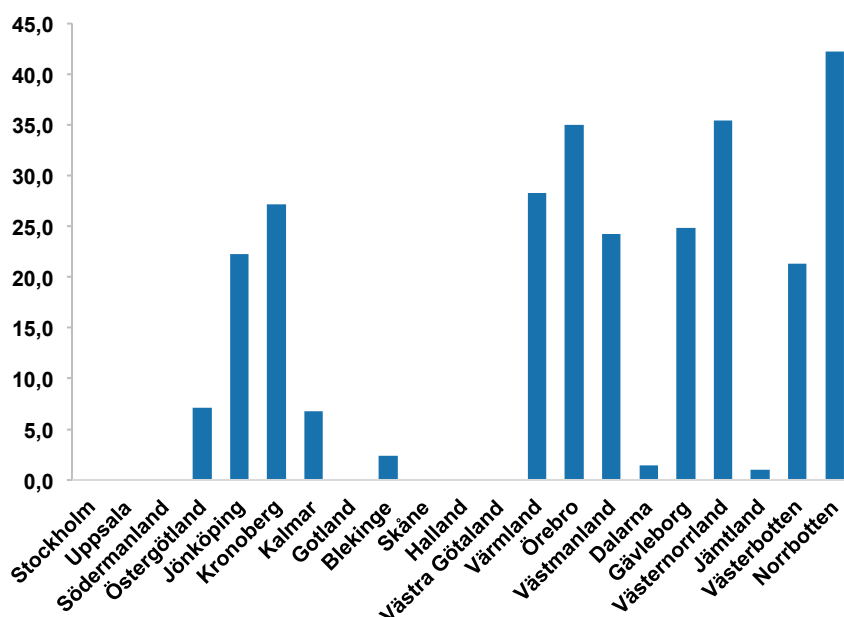

Diagram 2. Andel av maximala BTP som återstår för garantipensionär efter avdrag för fritidshus i olika län 2015

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar

BTP och förmögenhet för olika pensionärsgrupper

Pensionärer med full garantipension eller stor del garantipension blir en allt mindre grupp, så frågan är hur det ser ut för pensionärer med andra pensionsnivåer? För att studera hur förmögenheten påverkar BTP utgår vi från några vanliga exempel på pensionsnivåer och beräknar BTP med och utan ett ägt fritidshus, som antas ha ett taxeringsvärde på 400 000 kronor.¹

För en garantipensionär som inte har något fritidshus eller annan förmögenhet, uppgår maximala BTP till 61 080 kronor. Om pensionären har ett fritidshus med ett taxeringsvärde på 400 000 kronor, så reduceras BTP med cirka 27 000 kronor till 34 000 kronor.

För en pensionär som endast arbetat 25 år är pensionen 2017 cirka 134 000 kronor, vilket är mitt emellan garantipensionen och genomsnittspensionen för kvinnor. Utan fritidshus eller annan förmögenhet utgår BTP på cirka 42 000 kronor. Har pensionären däremot ett fritidshus med taxeringsvärde på 400 000 kronor, så minskar BTP med cirka 24 000 kronor till 18 000 kronor. Då blir den disponibla inkomsten lägre än för en garantipensionär utan fritidshus.

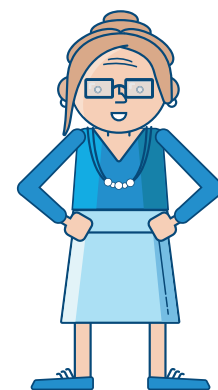
¹ I samtliga exempel antas personen vara född 1942 och ha gått i pension vid 65 års ålder. Beräkningarna avser läget 2017 och har gjorts med Pensionsmyndighetens Typfallsmodell version 2017-03-21. I Typfallsmodellen har månadsinkomsten för 2017, avrundat till närmaste tusental, satts så att pensionen för detta år kommer så nära Pensionsmyndighetens uppgifter om den genomsnittliga pensionen som möjligt.

En genomsnittlig kvinnlig pensionär med en pension på cirka 171 000 kronor, som saknar förmögenhet, har rätt till BTP på cirka 22 000 kronor. Har den kvinnliga snittpensionären ett fritidshus med taxeringsvärde på 400 000 kronor, så försvinner BTP helt. Den genomsnittliga kvinnliga pensionären som arbetat i 40 år får, vid innehav av fritidshus, en disponibel inkomst som är lägre än en garantipensionär (med fullt BTP) utan fritidshus.

För en pensionär som 2017 har en för kvinnor och män genomsnittlig pension på cirka 202 000 kronor, så utgår BTP på cirka 7 000 kronor. Äger snittpensionären ett fritidshus med taxeringsvärde på 400 000 kronor, så utgår inget BTP alls.

Bostadstillägget kommer främst, generellt sett, ensamstående pensionärer till del. I exemplet med ett sammanboende par förenklar vi och antar att båda saknar tjänstepension, har arbetat lika länge (45 år) och haft samma lön (motsvarande 23 000 kronor i 2017 års lönenivå). Då blir pensionen 2017 cirka 126 000 kronor vardera. Saknar paret förmögenhet blir BTP då cirka 6 000 kronor per person men har paret ett fritidshus med ett taxeringsvärde på 400 000 kronor, så försvinner BTP helt.

För pensionärer med låga och genomsnittliga pensioner påverkas BTP kraftigt av att äga ett fritidshus med taxeringsvärde på 400 000 kronor eller ha motsvarande förmögenhet. År 2015 var det bara i Norrbotten som snittet för taxeringsvärdet på fritidshus (405 000 kronor) var nära denna nivå. I riket var det genomsnittliga taxeringsvärdet för fritidshus mer än dubbelt så högt, 959 000 kronor.

”Den genomsnittliga kvinnliga pensionären som arbetat i 40 år får, vid innehav av fritidshus, en disponibel inkomst som är lägre än en garantipensionär (med fullt BTP) utan fritidshus.”

Tabell 2. Pension och BTP för olika typfall med och utan fritidshus 2017

Beräkningar med Pensionsmyndighetens Typfallsmodell version 2017-03-21.

	Garanti- pensionär	Pensionär, kort yrkestid	Kvinna snittpen- sionär	Snitt- pensionär	Pensionär, låg inkomst utan tjänstepension
Civilstånd	Ogift	Ogift	Ogift	Ogift	Gift
Födelseår	1942	1942	1942	1942	1942
Börjar arbeta ålder	-	40	25	25	20
Går i pension ålder	65	65	65	65	65
Månadslön 2017 års nivå	-	26 000	26 000	31 000	23 000
Allmän pension	95 424	106 737	140 251	165 351	125 965
Tjänstepension	-	26 808	30 828	36 744	0
Inkomst före skatt	95 424	133 545	171 079	202 095	125 965
Inkomst efter skatt	84 361	112 260	137 597	157 582	107 139
Utan fritidshus					
Bostadstillägg	61 080	41 880	21 852	6 936	6 186
Disponibel inkomst	145 441	154 140	159 449	164 518	113 325
Med fritidshus					
Bostadstillägg	34 284	17 712	0	0	0
Disponibel inkomst	118 645	129 972	137 597	157 582	107 139

Effekt av höjd och slopad förmögenhetsgräns i BTP

Gränsen för förmögenhet i BTP på 100 000 kronor har alltså varit oförändrad sedan 2003. I takt med stigande inflation och växande fastighetsvärden skulle en höjning av förmögenhetsgränsen vara befogad. För att se effekten för typexemplen från tabell 2, med ett fritidshus med taxeringsvärde på 400 000 kronor, så räknar vi på en höjning av förmögenhetsgränsen från 100 000 kronor till 200 000 respektive 300 000 kronor samt avskaffad förmögenhetsgräns. I diagram 3 visas förmögenhetstillägget för varje förmögenhetsgräns i BTP, det vill säga det inkomsttillägg på 15 procent av förmögenheten över gränsen som läggs till den sökandes övriga inkomster. Om till exempel förmögenhetsgränsen höjs från 100 000 till 200 000 kronor och förmögenheten är 400 000 kronor, så reduceras förmögenhetstillägget från 45 000 till 30 000 kronor.

För garantipensionären gäller att då reduceringsinkomsten med nuvarande förmögenhetsgräns på 100 000 kronor är lägre än prisbasbeloppet, så räknas förmögenhetstillägget av mot BTP med 62 procent. Om förmögenhetsgränsen höjs med 100 000 kronor minskar reduceringsinkomsten med 15 procent av detta belopp, det vill säga 15 000 kronor, och BTP ökar då med 62 procent av 15 000 kronor, vilket är 9 300 kronor.

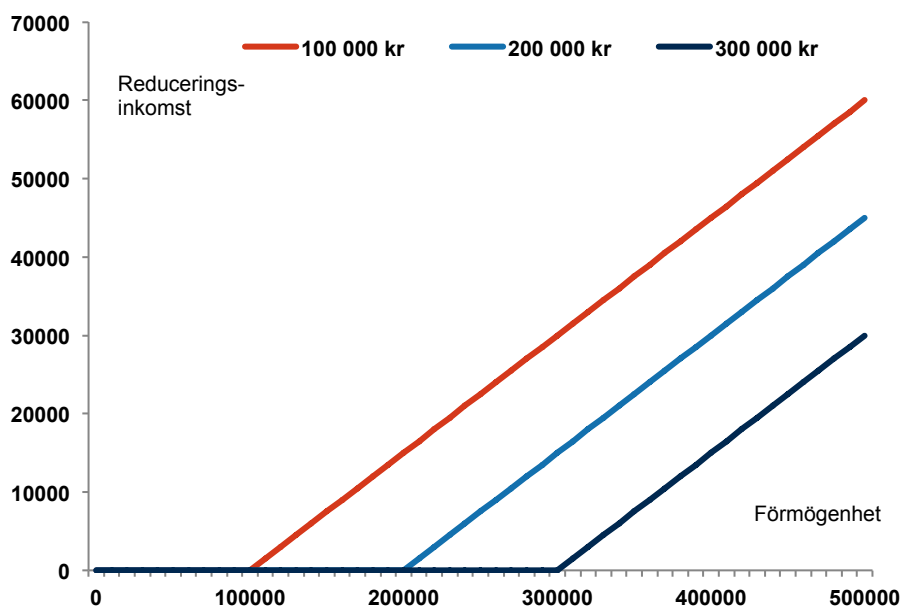
Också för pensionären med kort yrkesverksam tid ökar BTP kraftigt om förmögenhetsgränsen höjs men inte med lika mycket som för garantipensionären. Även om förmögenhetsgränsen höjs till 300 000 kronor, så ligger reduceringsinkomsten över prisbasbeloppet och BTP påverkas därför med 50 procent av förändringen i reduceringsinkomsten, det vill säga med 7 500 kronor.

För den kvinnliga genomsnittspensionären ökar BTP med strax under 7 500 kronor när förmögenhetsgränsen höjs till 200 000 kronor då reduceringsinkomsten vid nuvarande gräns varit lite högre än maximala BTP på

Gränsen för förmögenhet i BTP har varit oförändrad sedan 2003

Diagram 3. Förmögenhetstillägg för olika förmögenhetsgränser i BTP

Källor: egna beräkningar och Typfallsmodellen

Tabell 3. BTP för typfall med fritidshus (taxeringsvärde 400 000 kr) vid olika gränser för förmögenhet 2017

Källor: egna beräkningar och Typfallsmodellen

	Garanti- pensionär	Pensionär, kort yrkestid	Kvinna snitt- pensionär	Snitt- pensionär	Pensionär, låg inkomst utan tjänstepension
	Ogift	Ogift	Ogift	Ogift	Gift
Förmögenhetsgräns 100 000 kronor					
Bostadstillägg	34 284	17 712	0	0	0
Förmögenhetsgräns 200 000 kronor					
Bostadstillägg	43 584	25 212	6 852	0	6 186
Förmögenhetsgräns 300 000 kronor					
Bostadstillägg	52 884	32 712	14 352	0	6 186
Utan förmögenhetsgräns					
Bostadstillägg	61 080	41 880	21 852	6 936	6 186

61 080 kronor. Men när förmögenhetsgränsen höjs till 300 000 kronor så ökar den kvinnliga snittpensionärens BTP med 7 500 kronor, som för pensionären med kort yrkestid. För snittpensionären skulle en höjning av förmögenhetsgränsen till 300 000 kronor inte ge något BTP oavsett. Pensionen på drygt 200 000 kronor, i kombination med ett fritidshus med taxeringsvärde på 400 000 kronor, är helt enkelt för hög för att få BTP.

För det gifta pensionärsparet med ganska låga inkomster så ökar BTP med 6 186 kronor per person

när förmögenhetsgränsen höjs till 200 000 kronor². Om förmögenhetsgränsen för ensamstående höjs till 300 000 kronor så ökar inte BTP ytterligare eftersom taxeringsvärdet för fritidshuset på 400 000 kronor redan ryms inom den tidigare förmögenhetsgränsen.

Vid ett avskaffande av förmögenhetsgränsen skulle alla typfall få ett tillskott i plånboken – störst tillskott blir det för pensionärerna med lägre inkomster.

² Gränsen för makars gemensamma förmögenhet antas då höjas från 200 000 till 400 000 kronor respektive från 300 000 kronor till 600 000 kronor.

”Vid ett avskaffande av förmögenhetsgränsen skulle alla typfall få ett tillskott i plånboken – störst tillskott blir det för pensionärerna med lägre inkomster.”

Slopa förmögenhetsprövningen i bostadstillägget

Det fanns starka skäl för att avskaffa förmögenhetsskatten och det finns lika starka skäl för att avskaffa förmögenhetsprövningen i beräkningen av bostadstillägg. De tillgångar som räknas in i förmögenheten är de som kan kontrolleras medan övriga tillgångar riskerar att hamna utanför, vilket gör det hela godtyckligt. Även om förmögenhet tas bort vid beräkning av BTP, så kommer fortfarande avkastningen av förmögenhet genom räntor och aktieutdelningar att ingå i inkomstberäkningen. Det finns också ett positivt samband mellan förmögenhet och inkomst, personer med förmögenhet har ofta pensioner över

snittet och kommer då inte i fråga för BTP från första början. Sannolikheten för att det skulle bli många pensionärer med låga inkomster men stora förmögenheter som får BTP är liten. Därtill skulle det administrativa krånglet för de sökande och för Pensionsmyndigheten minska.

Om förmögenheten i ett första steg inte kan tas bort helt i beräkningen av BTP, så borde fribeloppet för förmögenheten höjas kraftigt. Med tanke på att fribeloppet inte har ändrats sedan 2003 och att många förmögenhetsvärden som till exempel priserna på fritidshus har fördubblats sedan dess, så vore det rimligt och önskvärt med en höjning av fribeloppet. En sådan höjning skulle framför allt gynna pensionärer med låga pensioner och med mindre förmögenhet, som enklare fritidshus.

Bostadstillägg till pensionärer (BTP)

BTP är ett individriktat skattefritt bostadsstöd av grundskyddskaraktär som utgör en del av pensionssystemet. Syftet är att pensionärer, främst med låga inkomster, ska ha möjlighet att efterfråga och bibehålla en bostad med tillfredsställande standard också i nyproduktion. Storleken på BTP påverkas av bostadskostnad, inkomst, civilstånd och eventuella tillgångar. Ungefär 14 procent av alla 65 år och äldre, omkring 290 000 personer, har idag rätt till BTP. Snittbeloppet ligger på ca 2 500 kronor, de flesta som får BTP är ensamstående. Vid reformen av bostadstillägget (Prop. 2000/01:140) uttalade den dåvarande regeringen att BTP ska riktas till personer med låga inkomster och möjligheterna för personer med höga inkomster att få bostadstillägg ska begränsas. I samma proposition uttalades också att både kapitalavkastning och förmögenhet ska påverka rätten till BTP.

SÅ TYCKER SPF SENIORERNA OM SENIORERNAS EKONOMI:

- Vi seniorer ska ha en trygg privatekonomi, kunna leva på pensionen och hänga med i inkomstutvecklingen i samhället.
- Bostadstilläggets nuvarande utformning, som missgynnar den som arbetat och lagt undan en ekonomisk buffert eller skaffat ett fritidshus, behöver ändras.
- Förmögenhetsprövningen i bostadstillägget bör slopas, ett första steg vore att kraftigt höja fribeloppet för förmögenheten.
- Taket i bostadstillägget har inte förändrats på 10 år trots att bostadskostnaderna ökat stadigt. Taket måste höjas kraftigt och därefter indexeras.
- Skapa en pensionsbuffert och stärk pensionssystemet. Låt pensionsavgifterna som nu överförs till statsbudgeten istället behållas i pensionssystemet, utan att de ger pensionsrätt. Det blir en ren förstärkning av systemets tillgångar – vilket gynnar dagens och framtidens pensionärer.
- Inför ett efterlevandeskydd också för seniorer.
- Inför möjlighet att pausa och ändra ens valda uttagstid för tjänstepensionen.
- Den högre skatten på pensioner måste avskaffas helt.
- Hela pensionssystemet måste utvärderas och reformeras.